

KAREL HYNEK MÁCHA
BÁSNĚ BEZ NADPISŮ A ZLOMKY¹

1.

Jest pěvcův osud světem putovati,
Kamkoliv dojde, vlast nalézá svou,
Všech po nivách zří růže vykvítati,
Jimiž ověncí harfu zvučivou.
Marně se snaží svět ho sužovati!
Skutkové jeho z Boha záře jsou
Seslány na zem tmou osvětlovati!
Tajemství světův, srdcí ples i hněv
V souzvuku lадném jeho věští zpěv!

Takž na své pouti já tou zpěvu mocí
Odkrývám bylý i budoucí čas,
A v srdcí hluboké co dřímá noci,
Na světlo vyluzuje harfy hlas.

2.

Aniž křičte, že vám stavbu bořím,
Jenž by sama v krátkém padla čase;
Neb kdy základ krysy rozlézají,
Celý dům se větrem již kolíbá,
Jehož krov se k zemi skoupě shýbá,
Jakou schránu střechy jeho dají?
A kde nové stavení má stati,
Zdaž je radno zas do výše hnáti
Na základě onom stavbu jinou,

---

¹ Převzato z: MÁCHA K. H., *Básně. Máj. Zlomky. Dopisy. Deník*, Praha 1907 (redakčně upraveno).

Jenž byl pádu předešle již vinou?
Protož buď i základ vyvržený,
Nový základ vložte v zemi plodnou;
Na něm nový dům buď založený,
Jehož střechy přede bouří škodnou
I před parnem denním vás uchrání –
Kdyby však před stavby ukončením
Konec vzala stavba s mojím bděním
(Spaní člověk mdlý se neubrání):
Pak na místo mistra zesnulého
Některý z učenců jeho vstane,
Ti přikročí v dráze znamenané
K ukončení stavení nového.

3.

V svět jsem vstoupil, doufaje, že dnové
Moji vzejdou zlatý jako máj;
Jaký mladosti mně slibovali snové,
Takový že najdu v světě ráj.
Než ach brzo, příliš brzo přešli,
V tmavošedé noci lůno vešli!

V světlo luny kvítko zdvíhá vlnadnou
Radostně, zdá se, že hlavu svou;
Sehnu se, ach! a co slzou chladnou,
Rosou noční skropí ruku mou.
Zkvětlá růže v kraje své mne víže
Čarnou mocí, touhy prolétá
Cit mé srdce; přistoupiv však blíže,
Spatřím, ach, že z hrobu vykvětá.
Lilie, jejíž jsem za svítání
Obdivoval sněhobílou zář,
V noc korunu stříbrobledou sklání
K vlhké zemi, i uvadlou tvář.

Hledám lidi, v mém jak ve snu žili;
Bez srdce však larvy najdu jen;
Snové moji, běda! – snové – byli,
Jestoty je všechny zničil den.
V širý svět po ráji touhou mroucí
Rámě moje rozestíral jsem –
Po ráji – a na prsa horoucí
Pouhou, lásky prázdnou tisknu zem.

4.

Přes hvozd tmavý černé mračno spěje,
Tichý déšť kol na osení leje:
Zrosen slzou nebes květ se skví;
Krásná země co nevěsta stojí,
Nebe s ní se v obejmutí spojí;
Zlaté slunce z mraků na ni zří.

Přejdou mračna, větřík lehký věje,
V olšíně zas libě slavík pěje,
Černý les jen zasmušený dlí;
Kolem něho mha se vine šedá,
Nad ním záře jen se míhá bledá,
A skrz houští větrů lkání zní.

5.

Zelených na lukách tmavého blíž lesa,
Při potoku rychlém krásná růže stála,
Nad ní truchlovrba klenula své stíny.
Dennice když z jitra nade hvozdem plála,
I když slunce jasné již za lesem zašlo:
Růže krásná dechy vonné k lesu vála.

6.

Měsíc stojí s zesinalou tváří
Nad zroseným mrtvotichým hájem,
Mdle se mladé jedle lesknou v jeho záři,
Pookřálé nově vzešlým májem;
Nad modrými lesy visí mlhy šedé,
Jako truchloroušky v mrtvých kobce,
S těmi mhami tíhnou stíny bledé,
Hvězdy tuhnou, co světlušky v hrobce.

V temnotách se shluklých chodec brodí,
Kolem sebe ztuhlou rukou sahá,
Tu jej víra silná mocně v právo vodí,
Naděje tam pevná v levo tahá,
Strach a ouzkost teskně jemu prsa zdvíhá,
Spěchá více, hle, snad tam již cíl svůj najde,
Tam se záře jakás semo tamo míhá.
Již tam došel – nic, tu – sklesne, zajde!
V brzkém jitru najdeš snad již, temná noci,
Se mnou v tmavém hrobě lůžko jedno;
Nad mnou pak bdi věčně svatá moci,
Až mne v chladnou náruč smrti pojme ledno!

7.

V přírodě jak vše se jindy smálo,
Radosti vše do se mělo znak;
V květu kolem oudolí kdy stálo,
Můj kdy podle řeky bloudil zrak:
Teď však slzy v zraky moje loudí
Příroda, i hvězdný nebe strop,
S řekou kvílím, tam kdy oko bloudí,
Svět se zdá mi býti štěstí hrob.

Přec kdy nad lesem na skále sedím,
Kolem níž večerní mlha hrá,
Do zmodralé dálky smutný hledím,
Tento svět jak krásný se mně zdá!
Celou zem v svou náruč jmouti toužím,
V večerní se ztopiti chci zář;
Citem tímto darmo však se soužím,
Neb kam vzhlednu, tam mně schází – tvář.

8.

Hoj, byla noc! zelené světlo luny
Padalo promykem v zlaté hvězdiček struny,
A tichou hudbu tu zpívaje vítr vál.
I stál jsem zšílenec na osamělé hoře,
Podemnou rovina, zelené jako moře,
A já jsem samoten nad tímto mořem stál.

I bil jsem v horu tu, i znělo mé volání:
„Hoj, otče, otče můj! neslyšíš matky lkání?“
Hoj, já jsem zšílenec, proč vchod se neotvírá?“
I bil jsem v horu též. Půlnoční přešel čas.
Ta hora? – Blaník je – a nad ní pláče hlas:
„Můj otec neslyší – a matka mi umírá!“

9.

Ladný zjeve porozvitých růží,
Ty jen slzy budiš touhy vřelé
Ze ztmělého modra zraků mých
Na mé ranním žalem zbledlé tváři!
Jako jiskry před východem slunce
Za horami tam za vysokými
Chladné jiskry řítějí se vzhůru
Výš a výš, až v nebes modru zhasnou;

Tak mé slzy linou s tváří mých
Chladněji vždy na ustydlou ruku,
S ruky studené co perly pak
Přimražené usnou na uchřadlém
Květu srdce v hluboké korunce.

10.

Plná luna nad porostlou strání,
Dennice nad mořský vyšla klín,
Slunce, kdy se mezi hory sklání,
Krásy tvé jsou stínu jenom stín!

Milí dnové, v přečisté radosti,
Pevné kdy já u víře jsem stál,
Krásná víra s mou zašla mladostí,
Bez života zůstal ideál.

Přec se touhou k němu srdce souží,
K sobě vábí mrtvý obraz ten;
Jako jinoch po milence touží,
Zemřelá kdy dřímá věčný sen!

Příroda však víc se neusmívá,
První zvíře zdá se člověk jen,
V pravo v levo, všude hrob ten zívá;
Nesmrtedlnost májový jen sen!

11.

Má děva ještě dřímá;
Tam, kde se v jitru kostel rdí,
Kde přes zed' křížků mnoho zří,
Chladný ji hrob objímá.

Na její hrob si zajdu,
Pod lípou tamo stinnou
Na tichém jejím hrobě
Chci lkáti v noční době,
Až mraky hrobní mne ovinou.

12.

Jako Trosky v světle bledém
Vyhledají mlhy šedém,
Temná noc kdy nad ně přišla,
Tak myšlenko nevyzírej:
Nermut' jiným blaha zdroje!
Vrať se v hloubi, z kteréš vyšla,
Tam si moje srdce sžírej;
Však jen moje – moje – moje.

13.

Však co darmo svoje smáčí líce
Slzami, jenž hustě vezdy roní,
Co Bůh jednou ustanovil, více
Nezmění se; vůli nic nes kloní
Pána nebes, pána přemocného,
Anjelský jež vychvaluje zboř,
Musí tiše nesti vůli jeho,
An on pán jest, on jen jeho tvor!

14.

Otec zpomene rodině:
„Kde dnes as jest?“ Však s těží
Pomyslí, že již v hlubině
Jen z něho kusy leží.

Tak letí stříštěn o skálu,

Od skal, do skal, ku skále;
On dolů, my však pomalu
Lezeme vzhůru dále.

15.

Kde k nebesům modrým vysoko pne vzhůru se skála,
Že bystré oko jen krajinu dohlídne dolejší;
Kde s jekotem strašným se valí divoká řeka v důli,
Strašně hučí, zdaleka jako když strašný rachotí hrom,
A zpěněné vlny vzhůru metá, stříbříc keř i skálu:
Tam vysoké na skále stojí Lubor čarokrásný,
Černokadeřavou hlavu černá přilbice kryje,
Černý též i krunýř se jemu pne kol hrudi mužné
Černý šat všecken jeho, jesti' i mlat jeho černý,
S přilbice jen bílý chochol ve větru pohrává,
A u nohou jeho černý chrt v tichosti spočívá.

16.

Hle, co v zeleném hájíku
V stínu křovím se bělá?
Snad co jindy tam v háji
Má dívčina pod dubem
Sbírá u vody jahody
Bílým chvívajícím šátkem?

17.

„Ještě ten přejdete les.
Slunce k večeru se sklání –
A než zář, jež zdobí ves,
Sejde s věžních bání,
Překročíte českou mez.“

Ted' se vrátil, jenž nás ved'.

My však jako laňky skoky,
Neb jak spěchá času let,
Zrychlili jsme svoje kroky,
Cestou jdouce k lesu vpřed.

Luhem, větříčku, mí věj,
Ovlaž moje líce vzňaté –
Záři jasnou v tvář mně lej
Ještě v vlasti, slunce zlaté;
Tak! Teď vlast se dobře měj.
Již jest meze překročena,
Za mnou leží česká zem.

V zříceniny rozvalen,
Tamo leží hrad ten starý!
V modré roucho zahalen,
Pod ním stojí lesík jarý,
Černá věž ční z něho jen.

Taký hrad – to vlast je tvá!
Hrdé stavby sešlé rupy,
Pohled' na ni zdaleka,
Snad tvé žalující dumy
Z tuhého ji zbudí sna!